

HAPSc Policy Briefs Series

Vol 1, No 2 (2020)

HAPSc Policy Briefs Series

Volunteering and Sustainable Development

Konstantinos Lapidis

doi: [10.12681/hapscpbs.26524](https://doi.org/10.12681/hapscpbs.26524)

Copyright © 2020, Konstantinos Lapidis

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Lapidis, K. (2020). Volunteering and Sustainable Development. *HAPSc Policy Briefs Series*, 1(2), 214–219. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.26524>

Volunteering and Sustainable Development¹

Konstantinos Lapidis²

Abstract

Volunteering as an action brings all the necessary elements of social activation of the individual on a voluntary basis, which gives a particular dynamic to voluntary organizations as part of civil society. Voluntary organizations are actors of ideas and potential partners of the state in pursuing their objectives. On this basis, it is very important to develop a dialog among the local and central authorities with these organizations, with a view to making them an active part in policy-making and a tool to awaken citizens about development issues and beyond. Volunteering as a tool can lead to a fundamental change in citizens' attitudes and bring about a shift towards sustainable solutions, always through dialog and with the assistance of the state.

Keywords: sustainable development; volunteering; civil society; governance.

Εθελοντισμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη

Κωνσταντίνος Λαπίδης

Περίληψη

Ο εθελοντισμός σαν δράση φέρει όλα τα απαραίτητα στοιχεία κοινωνικής ενεργοποίησης του ατόμου σε μια εθελοντική βάση, γεγονός που προσδίδει μια ιδιαίτερη δυναμική στις εθελοντικές οργανώσεις ως κομμάτι της κοινωνίας πολιτών. Οι εθελοντικές οργανώσεις είναι φορείς ιδεών και εν δυνάμει συνεργατών του κράτους στην επιδίωξη των σκοπών τους. Στη βάση αυτή, είναι πολύ σημαντικό να αναπτυχθεί ένας διάλογος τόσο σε τοπικό επίπεδο Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α) όσο και σε κεντρικό επίπεδο, με τις οργανώσεις αυτές, με σκοπό να καταστούν ενεργό μέρος ως προς την εκπόνηση πολιτικής και εργαλείο αφύπνισης των πολιτών γύρω από ζητήματα αναπτυξιακού χαρακτήρα και όχι μόνο. Ο εθελοντισμός σαν εργαλείο μπορεί να οδηγήσει σε μια ριζική αλλαγή νοοτροπίας των πολιτών και να επιφέρει μια στροφή προς βιώσιμες λύσεις, πάντα με διάλογο και με την αρωγή της πολιτείας.

Λέξεις Κλειδιά: βιώσιμη ανάπτυξη, εθελοντισμός, κοινωνία των πολιτών, διακυβέρνηση.

Εισαγωγή: Η προσέγγιση της βιωσιμότητας από την βάση προς την κορυφή

Οι αστικές περιοχές αποτελούν σημεία αναφοράς για πληθώρα κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών πιέσεων. Το γεγονός αυτό αποτελεί βασική πρόκληση για τις κεντρικές και τοπικές δημόσιες αρχές, οι οποίες καλούνται να συγκεράσουν ένα σύνολο κοινωνικών αναγκών, οικονομικών συμφερόντων και πολιτικών συσχετισμών με στόχο την επίτευξη του καλύτερου

¹ To cite this paper in APA style: Lapidis, K. (2020). Volunteering and Sustainable Development. *HAPSc Policy Briefs Series*, 1(2): 214-219. DOI: 10.12681/hapscpbs.26524

² Konstantinos Lapidis is PhD Candidate at the Department of Political Science of the University of Crete.

δυνατού αποτελέσματος για τον πολίτη. Η βιωσιμότητα σαν έννοια έχει μια πολυεπίπεδη εξάρτηση από την κοινωνική πραγματικότητα, γεγονός που την καθιστά εξαιρετικά περίπλοκη ως προς την υλοποίησή της. Οι καθημερινές «απειλές» σε επίπεδο βιωσιμότητας είναι πολλαπλές. Αυτό καθιστά αναγκαία «τη συνδυασμένη συμμετοχή ενός ευρέως φάσματος ανθρωπίνων δικτύων, γνώσεων, αισθητήρων και καινοτόμων ιδεών» για την προσέγγιση οποιασδήποτε λύσης (Βλαχοκώστας κ.α., 2015: 84). Προβλήματα όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση, η αλόγιστη κατανάλωση, η καταπάτηση των δικαιωμάτων, η ανισότητα (π.χ. Ρομά, μετανάστες), η αδιαφάνεια, η φτώχεια, χαίρουν μιας ολιστικής αντιμετώπισης από τις δημόσιες και τοπικές αρχές, δηλαδή από την κορυφή προς την βάση (top-down governance). Το ζήτημα όμως της βιώσιμης ανάπτυξης, ακριβώς λόγω της ιδιαίτερης και πολυεπίπεδης φύσεως του (Εικόνα 1), δεν δύναται να επιλυθεί δια αυστηρών επιβολών και νομικών ρυθμίσεων. Χρειάζεται μια συνολική αλλαγή νοοτροπίας και αξιακής θεώρησης στην κατεύθυνση μιας ανάπτυξης με όρους περιβαλλοντικής ευαισθησίας, διαγενεακής και ενδογενούς δικαιοσύνης, υπεύθυνης και ηθικής κατανάλωσης και όχι με όρους οικονομικής μεγέθυνσης, χωρίς ίχνος κοινωνικής και περιβαλλοντικής αντίληψης και παιδείας (Ζέρβας, 2012).

Εικόνα 1: Πυλώνες Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Πηγή: Τσοτσόρος (2018).

Για να επιτευχθεί αυτή η αλλαγή σε επίπεδο νοοτροπίας σημαντικός παράγοντας, μεταξύ άλλων, είναι η κοινωνία των πολιτών, ο ρόλος της οποίας είναι κομβικός για το εγχείρημα της βιώσιμης ανάπτυξης (Νικολάου, 2014). Οι πολίτες πρέπει να κατέχουν υπεύθυνη θέση απέναντι σε όλα τα παραπάνω ζητήματα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την ενεργό συμμετοχή τους για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και προβλημάτων, με γνώμονα τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους. Με αυτό τον τρόπο, ο πολίτης θα μπει στην διαδικασία αναγνώρισης και υπολογισμού των

προβλημάτων, πράγμα το οποίο θα δημιουργήσει τα δεδομένα εκείνα που θα προσδώσουν στον πολίτη την γνώση και την ωριμότητα ώστε να συμβάλει ατομικά και συλλογικά στην ευρύτερη ανάπτυξη με όρους βιωσιμότητας. Έτσι θα δημιουργηθεί ο λεγόμενος «Έξυπνος Πολίτης» που θα συμβάλει σε μια κοινωνία η οποία θα πληροφορεί, θα προωθεί και θα επιβλέπει την αναπτυξιακή διαδικασία.

Στο πλαίσιο της «Έξυπνης Κοινωνίας» οι πολίτες παρά τις ειδικότητες τους, το φύλο και τις προτεραιότητες τους, θα πρέπει να λάβουν γνώση του συνόλου των προβλημάτων και να αποκτήσουν την υπευθυνότητα για την αντιμετώπισή τους αυτών με γνώμονα την ισότητα, τη δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κατά αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί «μια προσέγγιση με κοινωνικό προσανατολισμό από την βάση προς την κορυφή» (bottom-up), γεγονός που θα οδηγήσει στην γενικότερη αλλαγή της νοοτροπίας. Όπως γίνεται κατανοητό, η πρόκληση είναι μεγάλη γι' αυτό σημαντική είναι η πρόβλεψη στόχων, κινήτρων και καινοτόμων εργαλείων για τους πολίτες. Σκοπός σε αυτό το στάδιο δεν είναι η υλοποίηση πολιτικών με χαρακτήρα επιβολής αλλά η προώθηση πολιτικών που θα επιτρέψουν στον ίδιο τον πολίτη να κάνει την ζωή και την συμπεριφορά του πιο βιώσιμη. Με άλλα λόγια θα λέγαμε ότι πρέπει να επιτευχθεί μια συλλογική προσπάθεια συμμετοχής από την βάση με σκοπό τη βιωσιμότητα σε κάθε επίπεδο του κοινωνικού βίου. Ο πολίτης πρέπει να αποκτήσει το ενδιαφέρον και το υπόβαθρο να ανταπεξέλθει σε όλα τα στοιχεία που καθιστούν μια πόλη βιώσιμη, εκκινώντας από την ευαισθητοποίηση η οποία θα οδηγήσει σε κοινωνική συμμετοχή.

Για να υπάρξουν τα κίνητρα για τους πολίτες, πρέπει πρώτα να υπάρξουν τα εργαλεία που θα τους ευαισθητοποιήσουν. Στο σημείο αυτό η συμβολή της διοίκησης τόσο τοπικά όσο και κεντρικά είναι εξαιρετικής σημασίας, καθώς πρέπει να εξάγει έξυπνες και καινοτόμες ιδέες για να πετύχει αυτή την ευαισθητοποίηση. Κάποιες πολύ καλές κατευθυντήριες προτάσεις θα ήταν:

- 1) η παροχή όλων των απαραίτητων μέσων και κινήτρων που θα επιτρέπουν την συμμετοχή και αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτών και την δυνατότητα να καταστούν «Έξυπνοι Πολίτες». (Πχ. Ενημερωτικές δράσεις σε τοπικό και όχι μόνο επίπεδο, διενέργεια συνεδρίων κ.α),
- 2) η παροχή παραδειγμάτων συλλογικής ευαισθητοποίησης και συλλογικών δραστηριοτήτων προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. (Πχ. Καλές πρακτικές από άλλες χώρες στην αντιμετώπιση ζητημάτων βιωσιμότητας μέσα από την κοινωνία πολιτών),
- 3) αξιοποίηση όλων των τεχνολογικών μέσων και διαδραστικών τεχνικών μέσα από πλατφόρμες συλλογικής ευαισθητοποίησης, κοινωνικής δικτύωσης και λήψης αποφάσεων σε μια βάση διαφάνειας, ισότητας και συνεργασίας,
- 4) προσέγγιση της νέας γενιάς με κάθε τρόπο (τυπικό ή άτυπο),

5) συλλογή απόψεων, γνώσεων και πιθανών λύσεων από τους πολίτες.

Κίνητρα και εργαλεία για την δημιουργία «Εξυπνων Πολιτών»

Εξαιρετικό «εργαλείο» για την επίτευξη της ευαισθητοποίησης των πολιτών είναι ο εθελοντισμός, καθώς αποτελεί ένα ιδιαίτερο έναυσμα μέσα από το οποίο η κοινωνία πολιτών οργανώνεται, δικτυώνεται, μαθαίνει και ευαισθητοποιείται σε μια βάση μη κερδοσκοπική, γύρω από ζητήματα κοινωνικού και περιβαλλοντικού περιεχομένου, ακριβώς όπως και οι 17 στόχοι του Ο.Η.Ε για την βιώσιμη ανάπτυξη. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο τελευταίος στόχος από τους 17 αναφέρεται στην συνεργασία για την επίτευξή τους, αναγνωρίζοντας στο σημείο αυτό τον καταλυτικό ρόλο των διάφορων ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders) και την ανάγκη συμμετοχής τους στο να γίνει ο κόσμος καλύτερος (UN Volunteers, 2020). Ο εθελοντισμός έρχεται να συμβάλει σε αυτή ακριβώς την διαδικασία ως εργαλείο που ενισχύει την κοινωνική ευαισθητοποίηση και την συμμετοχή των πολιτών με σκοπό, μεταξύ άλλων, την ατομική τους κινητοποίηση και εξέλιξη. Ο εθελοντισμός ως εργαλείο δύναται να κινητοποιήσει τις περιφέρειες και να ενεργοποιήσει τους πολίτες σε επίπεδο εθνικού σχεδίου υλοποίησης για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Επίσης, οι εθελοντικές οργανώσεις μπορούν εν δυνάμει να αποτελέσουν διάυλους επικοινωνίας μεταξύ της κυβέρνησης ή της τοπικής αυτοδιοίκησης και των πολιτών για την προώθηση σοβαρών ενεργειών στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Άρα, θα λέγαμε ότι ο εθελοντισμός σαν εργαλείο ενέχει όλα τα απαραίτητα στοιχεία που χρειάζεται μια πολιτική για να πετύχει. Αυτό όμως που χρήζει ιδιαίτερης ανάλυσης είναι το πώς ο εθελοντισμός μπορεί να διαδραματίσει τον ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα στην κοινωνία των πολιτών και την κυβέρνηση ή τον εκάστοτε Ο.Τ.Α υπό το πρίσμα μιας συγκεκριμένης στόχευσης που είναι η βιώσιμη ανάπτυξη.

Επίσης, όπως ήδη έχουμε αναλύσει παραπάνω, η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί μια διαδικασία η οποία εκτείνεται σε όλη την ανθρώπινη δραστηριότητα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να είναι εξαιρετικά δύσκολη έως αδύνατη η παρακολούθησή της. Είναι πολύ σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι εθελοντικές οργανώσεις θα μπορούσαν να παίξουν τον ρόλο του κατά τόπους ελεγκτή. Όλες οι παραπάνω δυναμικές του εθελοντισμού και των ομάδων του σε επίπεδο βιώσιμη ανάπτυξης αποτελούν πρόβλεψη και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο με το λεγόμενο Plan of Action for volunteerism in the 2030 Agenda (UN Volunteers, 2020). Βασικό χαρακτηριστικό των εθελοντικών ομάδων είναι ότι δεν φέρουν μια ολιστική αντιμετώπιση σε επίπεδο βιώσιμης ανάπτυξης αλλά επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους τομείς, γεγονός το οποίο δίνει την δυνατότητα στην κοινωνία των πολιτών να συμβάλει εκεί που πραγματικά μπορεί να το κάνει ουσιαστικά.

Συγκεκριμένα, ο εθελοντισμός σε επίπεδο κοινωνικής δικτύωσης και γνώσης μπορεί να συμβάλει με πολλούς και διάφορους τρόπους:

- 1) Οικοδόμηση εμπιστοσύνης και γεφύρωση του κοινωνικού κεφαλαίου μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων που δεν έχουν συνηθίσει να αλληλεπιδρούν, με την παράλληλη εργασία προς έναν κοινό στόχο.
- 2) Δημιουργία δεξιοτήτων σε διάφορους τομείς, όπως στην περίπτωση νέων εθελοντών που αποκτούν δεξιότητες που βελτιώνουν την απασχολησιμότητα τους, καθώς και τις δεξιότητες άλλων, μέσω της μεταφοράς γνώσεων και εμπειριών.
- 3) Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των προσπαθειών για ειρήνη και ανάπτυξη μέσω συμμετοχικών μορφών παρακολούθησης και λογοδοσίας.

Σε καθαρά τοπικό επίπεδο, ο εθελοντισμός ως εργαλείο θα λέγαμε ότι αποτελεί την πηγή, βάσει της οποίας μπορεί η διοικητική αρχή να προσεγγίσει την κοινωνία των πολιτών σε ένα επίπεδο όπου η ρύθμιση και η εναρμόνιση κατευθυντήριων γραμμών δεν είναι τόσο απλή υπόθεση. Ο εθελοντισμός φαίνεται να μπορεί να αποτελέσει τον δίαυλο για την επίτευξη ενός ώριμου διαλόγου μεταξύ Περιφερειακών διοικητικών αρχών και κοινωνίας πολιτών. Προς την κατεύθυνση αυτή, θα λέγαμε ότι η διοικητική αρχή οφείλει να:

- 1) προβεί στην καταγραφή των τοπικών εθελοντικών οργανώσεων και στον διαχωρισμό τους ανάλογα με τον σκοπό που υπηρετεί η κάθε μία, με βάση τους 17 στόχους του Ο.Η.Ε για την βιώσιμη ανάπτυξη,
- 2) δρομολογήσει ενημερωτικές δράσεις (συνέδρια, φόρουμ συζητήσεων, σεμινάρια) για την βιώσιμη ανάπτυξη,
- 3) διευκολύνει τη διασύνδεση και παράλληλα να ενεργοποιήσει τους πολίτες προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από την δημιουργία πλατφόρμας απόψεων και προτάσεων.
- 4) καθιερώσει ένα μόνιμο δίαυλο επικοινωνίας με τις εθελοντικές οργανώσεις (πχ. μόνιμη αντιπροσωπεία διαβούλευσης με τις διοικητικές αρχές).
- 5) αναγνωρίσει ένα μόνιμο ρόλο στις εθελοντικές οργανώσεις σε επίπεδο συλλογής δεδομένων βάσει τον σκοπό και τη θεματική κάθε οργάνωσης (πχ ετήσια αναφορά για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο).

Συμπεράσματα

Οι εθελοντικές οργανώσεις αποτελούν ένα πολύ ισχυρό δίκτυο ανθρώπων που εξ' ορισμού συνάδει με αξίες και ιδέες που αφορούν όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας. Το γεγονός αυτό από μόνο του δημιουργεί μια τεράστια προοπτική για την κοινωνία των πολιτών μέσα από το παράδειγμα των εθελοντικών οργανώσεων, ώστε να αποκτήσει έναν εναργέστερο και πιο δυναμικό ρόλο στην προσπάθεια υλοποίησης πολιτικών ή ακόμα και στην χάραξη τους. Για να επιτευχθεί αυτή η κινητοποίηση πρέπει η πολιτεία τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο να οργανώσει και να προσδώσει στις εθελοντικές οργανώσεις χαρακτήρα κοινωνικού εταίρου με ουσιαστικές αρμοδιότητες. Όλες οι παραπάνω προτάσεις κατευθύνονται σε ακριβώς αυτό τον στόχο ο οποίος εάν επιτευχθεί τότε θα έχουμε θέσει τις βάσεις για την δυνατότητα παροχής λύσεων και ουσιαστικών προτάσεων από την κοινωνία για την κοινωνία.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Βλαχοκόστας, Χ., Μιχαηλίδου, Α., Φελέκη, Ε. και Αχιλλας, Χ. (2015). *Εισαγωγή στη Βιώσιμη Ανάπτυξη, Δημιουργία κινήτρων και εργαλείων έτσι ώστε να υποκινηθούν οι πολίτες να γίνουν «Εξυπνοι Πολίτες».* Μία προσέγγιση με κοινωνικό προσανατολισμό της βιωσιμότητας από τη βάση προς την κορυφή. Θεσσαλονίκη: Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος.
- Ζέρβας, Κ. (2012). *Ηθική Κατανάλωση. Αγοράζοντας αλλάζουμε τον κόσμο.* Αθήνα: Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη.
- Νικολάου, Κ. (2014). Βιώσιμη πόλη με συμμετοχή των πολιτών σε περίοδο κρίσης. Πρακτικά 5ου Περιβαλλοντικού Συνεδρίου Μακεδονίας. Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/275963544_Epta_paradeigmata_epharmogon_tes_koinonikes_allelengyas_oikonomias_sten_prostasia_periballontos (Ανακτήθηκε: 30/11/2020).
- Τσοτσορός, Ε. (2018). Βιώσιμη Ανάπτυξη και ενεργειακή ασφάλεια. American College of Greece. Διαθέσιμο στο: https://www.acg.edu/wp-content/uploads/2018/03/viosimi_anaptixi.pdf (Ανακτήθηκε: 30/11/2020).
- UN Volunteers (2020). The Plan of Action to Integrate Volunteering into the 2030 Agenda. Available at: <https://www.unv.org/sites/default/files/POA%20INFONOTE%20V7pdf.pdf> (Accessed: 30/11/2020).